בראשית

א. דאָס וואָס די תורה הויבט זיך אָן מיטן אות ב״ת — „בראשית ברא גו׳״, און ניט מיטן אות אל״ף, וואָס איז דער ערשטער אות פון א״ב — זיינען אויף דעם פאַראַן כמה ביאורים, ומהם:

א) אין ירושלמי[1] שטייט, אַז ווייל אל״ף איז לשון (ר״ת) ארירה און ב״ת איז לשון (ר״ת) ברכה, דעריבער הויבט זיך ניט אָן די תורה מיט אָן אל״ף, נאָר מיט אָ ב״ת.

ב) אין מדרש[2] זאָגט ער אַז די תמונה פון אות ב״ת, וואָס איז פאַרמאַכט פון דריי זייטן און איז אָפן פון דער פערטער (צפון) זייט[3], איז ענלעך צו דער וועלט, וועלכע איז באַשאַפן געוואָרן אין אָן אופן וואָס אירע דריי רוחות זיינען סתומות וגדורות און „רוח צפונית״ איז געבליבן אָפן[4] [והטעם[5]: טאָמער וועט איינער קומען און זאָגן „הוא אלקה״, וועט מען אים ענטפערן — אדרבה, ס׳איז געבליבן רוח צפונית, וועלכע דאַרף האָבן אָ תיקון, זאָל ער זיי מתקן ומשלים זיין]:

ג) אין קבלה[6] וועט ארומגערעדט, אַז די תורה וואָס מיר לערנען דאָ אין עולם הזה, איז עס ווי די תורה איז שוין נמשך געוואָרן אין די עולמות ב״ע — פון אצילות [כידוע[6] דער פירוש פון „ועל תורתך — שלמדתנו״[7]: „ועל תורתך״, דיין תורה, מיינט די תורה ווי זי איז אין אצילות; „שלמדתנו״ — די תורה ווי זי איז אין עולם הבריאה]: און דעריבער[8] הויבט זיך אָן די תורה מיט אָ ב״ת, צו מרמז זיין, אַז די תורה וואָס מיר לערנען איז שוין די צווייטע[9] מדריגה (אין תורה): אל״ף, די ערשטע[9] מדריגה (אין תורה), איז (תורה שב)אצילות.

ב. לכאורה פאַדערט זיך הסברה אין יעדן פון די דריי אויבנדערמאַנטע טעמים:

א) אין ערשטן תירוץ איז ניט מובן — ווי דער אבן עזרא[10] פרעגט: מען געפינט דאָך אָ סך וועערטער וואָס הויבן זיך אָן מיט אָ ב״ת און זיי האָבן אין זיך דעם תוכן פון היפך הברכה [ולאידך זיינען פאַראַן כמה וכמה וועערטער וואָס הויבן זיך אָן מיט אָ אל״ף וואָס זייער באַדייט איז טוב וברכה].

ב) אין צווייטן תירוץ: דאָס וואָס תורה האָט זיך געדאַרפט אַנהויבן מיט אָן

---

1) חגיגה פ״ב ה״א (קרוב לסופה). ועד״ז הוא בתנחומא פרשתנו ה. ב״ר פ״א, י. תדבא״ר פל״א (קרוב לסופו). זהר ר״פ ויגש. ועוד. ונת׳ בלקו״ת ראה יט, ב. אוה״ת פרשתנו מד, ב. (כרך ג׳) תקסה, ב. אמור (כרך ג׳) ס״ע תתנז ואילך. ובכ״מ.

2) מדרש הנעלם לשה״ש (בזהר חדש). רבותינו בעה״ת (דעת זקנים והדר זקנים) וחזקוני ריש פרשתנו.

3) ראה ג״כ ירושלמי וב״ר שבהערה 1 (בנוגע לצורת אות ב״ת) — באופן אחר.

4) ב״ב כה, ריש ע״ב.

5) פדר״א פ״ג. וראה ג״כ רבותינו בעה״ת (הדר זקנים) וחזקוני שם.

---

*) בירושלמי שם (ועד״ז בב״ר וזהר) ד׳בב״ת נברא העולם״. אבל בתדבא״ר שם מפורש: לכך התורה נאמרת בתחלה בב״ת. וראה ל׳ התנחומא שם. ובלקו״ת שם: התורה מתחזק בב״ת . . ועמ״ש מזה בזח״א ויגש.

6) ראה סה״מ ה׳ש״ת ע׳ 68 בהערה.

7) נוסח ברכת המזון.

8) לקו״ת להאריז״ל ריש פרשתנו. וראה מדבר קדמות (להחיד״א) מע׳ תי״ו אות ט׳.

9) „וגם אי תחלת תיבת אצילות וב׳ תחילת בריאה״ — לקו״ת שם.

10) בהקדמתו לפירושו עה״ת. וכן הקשה בתדבא״ר שם. וראה מפרשי הירושלמי וב״ר שם. תפארת ישראל למהר״ל פל״ד.

אל"ף איז עס דאָך דערפאר וואָס אַזוי מאַנט זיך לויטן סדר פון תורה — היות אל"ף איז דער ערשטער אות פון א"ב[11], איז דאָס גופא א באַוויז אַז ער איז אויך דער ערשטער במעלה כו'[12] — היינט ווי‌באַלד אַז מצד דעם סדר התורה האָט זי זיך געדאַרפט אַנהויבן מיט אַן אל"ף[13], איז דאָך שווער צו זאָגן, אַז תורה איז משנה איר סדר און זי הויבט זיך אַן מיט א ב"ת בכדי זי זאָל זיין „צוגעפאַסט" צו וועלט (וואָס איז בדוגמא צו אות ב"ת — סתומה מג' רוחות כו'): די וועלט איז באַשאַפן געוואָרן דורך און צוליב תורה, כמרז"ל[14] „אסתכל בה באורייתא ובראַ עלמא", „בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית"[15], און ניט להיפך ח"ו[16]!

ג) אין דריטן תירוץ: מיר זאָגן[17] דאָך „ונתן לנו את תורתו" — דער אויבערשטער האָט אונז געגעבן זיין תורה; ד.ה. אַז די זעלבע תורה (און מיטן זעלבן סדר) ווי זי איז ביים אויבערשטן — תורתו, האָט ער אונז אַפגעגעבן דאָ למטה[18]. ובמילא, איז פונקט ווי די תורה ביי אונז, אַזוי הויבט זיך אַן אויך די תורה שבאצילות מיט בראשית ברא גו' — מיט א ב"ת [און ניט נאָר תורה שבאצילות, נאָר אויך העכער, וואו נאָר ס'איז שייך א בחי' פון אותיות[19], הויבט זיך דאָרט אַן תורה מיט א ב"ת], בלייבט דאָך ווידער די קשיא: פאַרוואָס הויבט זיך אַן תורה שבאצילות [און נאָך העכער] מיט א ב"ת?

ג. נאָך א פלא איז דעם ענין: פון די אַלע אויבנדערמאַנטע ביאורים קומט אויס, אַז די תורה דאַרף זיך אַנהויבן דוקא מיט א ב"ת און ניט מיט אַן אל"ף — דערציילט אַבער די גמרא[20], אַז וועז די זקנים האָבן איבערגעזעצט די תורה פאַר תלמי המלך, „נתן הקב"ה בלב כאו"א" אַז זיי אַלע האָבן מכוון געווען אין זייער תרגום אויפן זעלבן אופן, און האָבן איבערגעזעצט דעם פסוק „בראשית ברא אלקים גו" פונקט ווי עס וואָלט געשטאַנען „אלקים ברא בראשית".

וויבאַלד אַז מלמעלה האָט מען זיי אריינגעגעבן די דיעה צו מתרגם זיין ווי עס וואָלט געשטאַנען „אלקים ברא בראשית" — מיט אַן אל"ף צום אַנהויב — איז דערפון א הוכחה, אַז עס איז דאָ א גאָר שטאַרקע סברא, אַז די תורה זאָל זיך אַנהויבן מיט אַן אל"ף[21], און אַלע הסברות אויף אַנדערש — וואָלטן זיך ניט אַנגענומען ביי תלמי המלך און מען האָט געמוזט אַנקומען צו א נס אַז נתן בלב כולם וכו'.

ועוד — דאָס גופא איז דאָך א תמי' גדולה ביותר: עס זיינען דאָ בתורת אמת כו"כ טעמים אויף התחלת התורה ניט

11) כבתנחומא שם.

12) ראה זהר שם: דאל"ף איהי את רזא עלאה כו'.

13) ובפרט ע"פ המבואר בד"ה להבין ענין תק"ש עפ"י כוונת הבעש"ט ד"ל (סדור רמד, ג ואילך) שאות אל"ף הוא הממוצע בין הבל הלב שהוא קול פשוט ושאר אותיות.

14) זח"ב קסא, א. וראה ב"ר בתחילתה.

15) אותיות דר"ק ב'. פרש"י ומדרש לקח טוב (פס"ז) ריש פרשתנו. ועוד.

16) להעיר מקרא ד"ה דוד זמירות. ובכ"מ.

17) בברכת התורה.

18) להעיר מפתיחת הרמב"ן עה"ת: שקדמה לבריאת העולם .. כמו שבא לנו בקבלה שהיתה כתובה כו' משה בסופר המעתיק מספר קדמון כו'. וראה ישועות יעקב לתדבא"ר שם.

19) להעיר מתו"א (מב, ב) ועוד, שאותיות התורה שרשן למעלה מעלה מבחי' התורה, בבחי' כתר.

20) מגילה ט, א.

21) להעיר גם מתדבא"ר שם: ומה נשתנה הבי"ת כו' אין ראוי לומר אלא אלקים ברא בראשית כו'. וראה ישועות יעקב לתדבא"ר שם.

מיט אַן אל"ף און קיין איינער פון זיי קען ניט אַנגענומען ווערן בא תלמי המלך?!

ד. דער ביאור אין דעם: אויפן פסוק[22] „על מה אבדה הארץ גו' על עזבם את תורתי" זאָגן חז"ל[23]: (אז וואס מיינט „עזבם את תורתי" —) „שלא ברכו בתורה תחלה". איז מבאר דער ב"ח[24] (ומרומז אין רבינו יונה[25]) אַז כאָטש זיי האָבן געלערנט אַ סך תורה, האָט ביי זיי אַבער געפעלט די כוונה „להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה כו'": און דאָס איז דער פירוש פון „אבדה הארץ" — „כלומר נחרבה ונשארה חומרי' מבלי עובר שם קדושת השכינה".

ד.ה. אין תורה זיינען פאַראַן צוויי ענינים[26]: (א) דער לימוד התורה בהבנה והשגה; (ב) די דבקות והתאחדות מיטן נותן התורה[27], וואָס דאָס איז די קדושת התורה ועצמותה וואָס איז למעלה מן השכל:

און דער סדר אין דעם איז, אַז פריער, נאָך פאַרן לערנען תורה, דאַרף זיין די איבערגעבנקייט און דבקות צום עצם פון תורה שלמעלה מהשכל, ווי דער לשון הגמרא: ברכו בתורה תחלה, און דערנאָך דער לימוד התורה בהבנה והשגה[28].

22) ירמ' ט, יא-יב.

23) נדרים פא, א (ושם: שאין מברכין). ב"מ פה, ריש ע"ב.

24) או"ח סמ"ז.

25) הובא בר"ן נדרים שם. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס מז.

26) ראה ג"כ תפארת ישראל (להמהר"ל) בהקדמה.

27) כלשון ברכת התורה: ונתן לנו את תורתו באה"י נותן התורה.

28) בלקו"ת ויקרא ביאור ולא תשביתי פ"ב ואילך איתא, שע"י התקשרות ויחוד חכמה ושכל של הנשמה בחכמה שבתורה נעשה התכללות ויחוד

און דאָס איז אויך דער ביאור בפשטות פאַרוואָס תורה הויבט זיך אַן מיט א בי"ת און ניט מיט אַן אל"ף: אל"ף באַצייכנט דעם וואָס קומט צום ערשטן, און בי"ת — צום צווייטן[29]: דאָס וואָס א איד לייענט און לערנט אין תורה איז דאָס שוין דער בי"ת פון תורה, דער צווייטער ענין וואָס איז דאָ אין תורה: די ערשטע זאַך — דער אל"ף פון תורה[30] — איז די „פאַרבונדנקייט" אירע צום נותן התורה שלמעלה פון הבנה והשגה[31], העכער פון ציור אותיות, וואָס דאָס דאַרף זיין נאָך פאַר דעם „ב(ראשית)" פון תורה, ווי אַ הכנה צו לימוד התורה.

[און דערפאַר הויבן זיך אַן אַלע דרגות אין תורה — אפילו תורה שבאצילות און נאָך העכער — מיט א בי"ת, ווייל אין יעדער מדרי' פון תורה זיינען פאַראַן די צוויי בחינות: א) די תורה ווי זי איז נתגלה געווארן לויט די כלים ואותיות פון דעם עולם. ב) דער נותן התורה שלמעלה מאותיות].

ה. ווי געראַדט שוין פיל מאָל[32], האָבן אַלע פירושים אויפן זעלבן וואַרט (אדער ענין) אַ שייכות זל"ז. אַזוי קען מען אויך זאָגן בנדו"ד, אַז די דריי אויבנגעבראַכטע טעמים וביאורים (דלעיל ס"א) זיינען אַלע נובע פון איין כללות'דיקער נקודה — פון דעם ביאור הפשוט הנ"ל (ס"ד), אַז דער אל"ף פון

עצמיות הנשמה שלמעלה מהשכל באוא"ס שלמעלה מבחי' ח"ע, ע"ש — אבל ראה שם (ה, ר"ע-א) שזהו ע"י הקדמת ק"ש ותפלה למס"נ באחד, שאז כשעוסק בתורה כו' נעשה ג"כ יחוד והתכללות עצמיות הנפש כו', ע"ש.

29) ע"ד פירוש האריז"ל הנ"ל (סעיף א').

30) נוסף על שזהו סדר עבודת האדם.

31) להעיר דאל"ף אותיות פלא, ח"ס — נת' בסה"מ עת"ר ע' ד' ואילך. ובכ"מ.

32) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.

תורה איז די דבקות והתעצמות מיט דער דרגא וואָס איז העכער פון השגה, און דער לימוד התורה בהבנה והשגה איז דער בי"ת פון תורה; און אָט די נקודה והסברה כללית דריקט זיך אויס אין דריי פרטיות'דיקע ענינים אין תורה ופעולתה (וואָס זיי זיינען מרומז אין די דריי ביאורים הנ"ל):

(א) בנוגע צו תורה גופא — דער פירוש פון קבלה אַז אל"ף פון תורה איז תורה שבאצילות, און בי"ת — תורה שבבריאה;

(ב) די פעולה אין דעם אדם הלומד תורה — דורך דעם וואָס ער דער־הערט אַז הבנה והשגה שבתורה, איז זיין לימוד אין אַן אופן פון (בי"ת — לשון) ברכה, און ניט, ח"ו, אין אַן אופן פון (אל"ף, וואָס דאָן איז עס לשון) אריכה.

(ג) די פעולה פון תורה אין דער בריאה — בשעת דער לימוד התורה איז כדבעי, אַז ס'איז דאָ פריער דער אל"ף שבתורה, איז מען מתקן דעם רוח צפונית שאינה מסובבת (וואָס איז נרמז אין אות בי"ת).

ו. די הסברה אין דעם: דער פירוש פון „ברכו בתורה תחלה" איז דאָך ניט אַז מ'זאָל יוצא זיין מיט דער כוונה פון דבקות הנשמה באלקות, נאָר דאָס איז אויך אַ הקדמה וואָס דאָרף ברענגען צו לימוד התורה, כדיוק לשון חז"ל „ברכו בתורה תחלה" [ד.ה. אַז נאָכן „ברכו בתורה" מוז זיין דערנאָך דער לימוד התורה בהבנה והשגה] — און דערפאָר איז מובן, אַז דאָס דריקט זיך אויס: (א) אין דער תורה עצמה וואָס ער לערנט, (ב) אין דעם אדם הלומד, און (ג) אין דער פעולה פון תורה אין וועלט:

(א) בשעת מען לערנט תורה אַן דער איבערגעגעבנקייט צום נותן התורה, דאָן, איז די תורה וואָס מ'לערנט בבחי' „נפרד"[33] ח"ו פון אלקות, ביז אַז עס קען דערפון ארויסקומען אַ יניקה לחיצונים כו'[34] — און דאָס איז נרמז אין דעם וואָס די ר"ת פון בראשית איז מורה על תורה שבבריאה, וואָס אין עולם הבריאה איז די התחלה פון דעם ענין הפירוד, וכמ"ש[35] „ומשם יפרד גו'".

משא"כ ווען לימוד התורה איז מיט דער הקדמה פון „ברכו בתורה תחלה", דעמאָלט איז די (געלערנטע) תורה פאַראיינציקט בתכלית מיטן נותן התורה, ע"ד ווי אצילות איז עולם האחדות, „אלקות בפשיטות ומציאות בהתחדשות"[36].

(ב) חז"ל[37] זאָגן „זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה" — און דאָס איז דער ענין פון בי"ת לשון ברכה (און אל"ף לשון אריכה): ווען דער לימוד התורה פונעם אדם איז אין אַן אופן פון „זכה" — אין אַ ריינעם אופן, אַז פריער דערהערט ער די קדושת התורה[38] — דאָס איז ביי אים דער אל"ף פון תורה, איז דאָן דאָ דער בי"ת — ברכה, „נעשית לו סם חיים": בשעת

---

33) להעיר מאוה"ת פרשתנו יא, א.

34) ראה הל' ת"ת לאדה"ז (פ"ד ס"ג) „שמוסיף כח בקליפות לפי שעה", וביומא עב, ב: נעשית לו סם כו' [אף שזהו רק בנוגע לפעולתה על האדם — כדיוק לשון רז"ל „נעשית לו" — מ"מ, היא נעשית סם כו'. ועיין קונטרס עה"ח פי"ב]. וראה ד"ה ציון במשפט תשל"ה הערה 47 (סה"מ — מלוקט ח"א ע' קנה). לקו"ש ח"ד ע' 1351 בהערה.

35) בראשית ב, י. וראה ע"ח שמ"ג הקדמה להדרוש. ובכ"מ.

36) ראה ד"ה בסוכות תשבו תש"ו (פכ"ז). ועוד.

37) יומא שם. — ובעיקר קאי על פעולתה על האדם, כנ"ל הערה 34.

38) ד"ה יחיינו תש"א פ"ג. וראה קונטרס עה"ח פי"ד.

אָבער „לא זכה" — אַז די הבנה והשגה פון תורה איז בייַ אים דער „אל״ף" פון תורה און עס פעלט די בחי׳ „זכה" וקדושת התורה (דער אמת׳ער אל״ף שבתורה) — דאַן ווערט ר״ל, אל״ף לשון אירירה, „נעשית לו סם מיתה".

(ג) כדי אַז תורה זאָל אויפטאָן אין וועלט, מ׳זאָל דערהערן אַז יש בעה״ב לבירה זו, איז עס וועט מ׳דערהערט און מ׳פילט אין דער תורה וואָס מ׳לערנט דעם נותן התורה — און דאָס איז דער ענין פון צורת אות בי״ת וואָס איז בדומה צו דער וועלט וואָס סתומה מג׳ רוחותי׳ און רוח צפונית אינה מסובבת: בשעת הבנה והשגה פון תורה איז בייַ אים דער בי״ת פון תורה — ווייל בייַ אים דערהערט זיך אַז דער אל״ף פון תורה איז דער נותן התורה — דאַן איז דאָס מתקן און משלים אין וועלט דעם ענין וואָס רוח צפונית איז אינה מסובבת (וואָס איז נרמז אין אות בי״ת).

ז. עפ״י כהנ״ל וועט מען אויך פאַר־שטיין דעם טעם פאַרוואָס די זקנים האָבן פאַר תלמי המלך איבערגעזעצט די תורה אין אַן אופן גלייך ווי די תורה הויבט זיך אַן מיט אַן אל״ף — ווייל כל הנ״ל, אַז לימוד בהבנה והשגה איז דער בי״ת פון תורה, איז שייך נאָר בייַ אידן און ניט בייַ אומות העולם:

דער דין[39] איז, אַז „עכו״ם שעוסק בתורה חייב מיתה", אַז אַן אינו יהודי טאָר ניט לערנען תורה לשם לימוד התורה עצמה; ער מעג נאָר לערנען תורה אויף וויפל ס׳איז אים נוגע צו וויסן ווי אַזוי צו מקיים זיין די „שבע מצוות דידהו"[39].

וויבאַלד אַז דער לימוד התורה בייַ אומות העולם איז בכדי לדעת את המעשה אשר יעשון, איז מובן, אַז זיי האָבן אַ שייכות נאָר צום ענין פון הבנה והשגה שבתורה, אָבער ניט צום עצם התורה שלמעלה מהשגה, וואָס קומט דורך ברכו בתורה תחלה וואָס איז שייך נאָר צו אידן [ווי ס׳איז מוכח אינעם לשון פון ברכת התורה: אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו].

און דעריבער, בשעת די זקנים האָבן מתרגם געווען די תורה לתלמי המלך — וועז זיי האָבן איבערגעטייטשט די תורה אין אַן אופן ווי זי האָט אַ שייכות צו בני נח — איז אויסגעקומען ווי עס וואָלט געשטאַנען „אלקים ברא בראשית", אַז ס׳הויבט זיך אַן מיט אַן אל״ף — ווייל בייַ אומות העולם איז הבנה והשגה (ניט קיין צווייטע זאַך, נאָר) די ערשטע זאַך.

ח. פ׳ בראשית הויבט מען אַן צו לייענען שמחת תורה — איז אויך דער ענין פאַרבונדן מיט דעם וואָס איז מבואר לעיל:

שמחת תורה טאָנצט מען מיט דער תורה, וואָס דוקא דורך די ריקודים ברגלים נעמט מען דעם „עצם" פון תורה[40]; און ווי עס שטייט אין זהר[41] אַז „ונוהגין למעבד ישראל עמה חדוה ואתקריאת שמחת תורה ומעטרן לס״ת בכתר דילי״ — ד.ה. די שמחה פון שמחת תורה איז פאַרבונדן דערמיט וואָס „מעטרן לס״ת בכתר דילי״, וואָס כתר איז למעלה מהראש, ס׳איז דער

39) סנהדרין נט, ר״א. רמב״ם הל׳ מלכים פ״י ה״ט.

40) ראה סד״ה להבין ענין שמחת תש״ה. ובכ״מ.

41) ח״ג רנו, ב. נת׳ באריכה בלקו״ש חי״ט ע׳ 382 ואילך.

ענין פון המשכת א"ס בתורה, דער פאר־בונד פון תורה (און איידן) מיטן נותן התורה —

און דורכדעם, דורך דער הכנת השמחה וההמשכה, קען מען דערנאך, אין טאג פון שמחת תורה גופא, אנהויבן מיט דער קריאה און לימוד פון בראשית —

וואס הויבט זיך אן מיט א ב"ת, אז מען דערהערט אז דער גאנצער לימוד איז תורה איז דער צווייטער ענין פון תורה: די התחלה פון תורה — איז די איבערגעגעבנקייט צום נותן התורה.

(משיחת ש"פ בראשית תשכ"ה)